

בָּשֵׁם ה', אֵל עֹלָם (בראשית כא, לג).

אוֹרָה, בִּישָׁר לִבָּב בְּלִמְדִי, מִשְׁפָּטִי צִדְקָךָ (תהילים קיט, ו).

סֵפֶר שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר וְהוּא סֵפֶר מִשְׁפָּטִים

הַלְכוּתֵי חֲמֵשׁ, וְזֶה הוּא סֵדוּרָן: הַלְכוּת שְׁכִירוֹת, הַלְכוּת שְׁאֵלָה וּפְקָדוֹן, הַלְכוּת מְלוּה וְלוּוֹה, הַלְכוּת טוֹעֵן וְנִטְעֵן, הַלְכוּת נִחְלוֹת.

הַלְכוּת שְׁכִירוֹת. יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁבַע מִצְוֹת שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) דִּין שְׁכִיר וְשׁוֹמֵר שְׁכָר; (ב) לִתֵּן שְׁכָר שְׁכִיר בְּיוֹמוֹ; (ג) שְׁלֹא יֵאָחֵז שְׁכִיר אַחֵר זְמַנּוֹ; (ד) שְׁיֵאָכֵל הַשְּׁכִיר מִן הַמַּחְבֵּר שְׁעוֹשֶׂה בוֹ; (ה) שְׁלֹא יֵאָכֵל הַשְּׁכִיר מִן הַמַּחְבֵּר שְׁלֹא בְּשַׁעַת גָּמַר מְלָאכָה; (ו) שְׁלֹא יוֹלִיךְ הַשְּׁכִיר בִּידּוֹ יֵתֵר עַל מֶה שְׁאָכֵל; (ז) שְׁלֹא יַחֲסֹם שׂוֹר בְּדִישׁוֹ, וְכֵן שְׁאָר בִּהְמָה.

הַלְכוּת שְׁאֵלָה וּפְקָדוֹן. יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה: (א) דִּין הַשְּׁוֹאֵל; (ב) דִּין שׁוֹמֵר חֲנָם.

הַלְכוּת מְלוּה וְלוּוֹה. יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁתֵּים עָשָׂר מִצְוֹת אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשִׁמּוּנָה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְהַלוֹת לְעַנִּי וּמָךְ; (ב) שְׁלֹא יִגַּשׁ אוֹתוֹ; (ג) לְנָגֵשׁ אֶת הַנֶּכְרִי; (ד) שְׁלֹא יִמְשֹׁכֵן בַּעַל חֹב בְּזִרְעוֹ; (ה) לְהַחֲזִיר הַמְשֻׁכָּן לְבַעְלָיו, בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ; (ו) שְׁלֹא יֵאָחֵז הַמְשֻׁכָּן מִבַּעְלָיו הָעַנִּי, בְּעֵת שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ; (ז) שְׁלֹא יַחְבֹּל אֶלְמָנָה; (ח) שְׁלֹא יַחְבֹּל כָּלִים שְׁעוֹשִׂין בָּהֶן אָכֹל נֶפֶשׁ; (ט) שְׁלֹא יִתֵּן הַמְלוּה בְּרִבִּית; (י) שְׁלֹא יִלוּה הַלוּוֹה בְּרִבִּית; (יא) שְׁלֹא יִתַּעֲסֹק אָדָם בֵּין מְלוּה וְלוּוֹה בְּרִבִּית, וְלֹא יַעֲיִד בִּינֵיהֶן, וְלֹא יִכְתֹּב שְׁטָר, וְלֹא יַעֲרֹב; (יב) לְלוּוֹת מִן הַנֶּכְרִי וּלְהַלוּוֹת לוֹ בְּרִבִּית.

הַלְכוּת טוֹעֵן וְנִטְעֵן. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא דִּין טוֹעֵן וּמוֹדָה אוֹ כּוֹפֵר.

הַלְכוּת נִחְלוֹת. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא דִּין סֵדֵר נִחְלוֹת.

נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסֵפֶר זֶה, שְׁלוֹשׁ וְעֶשְׂרִים מִהֶן אַחַת עָשָׂר מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים עָשָׂר מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

הַלְכוּת שְׁכִירוֹת

יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁבַע מִצְוֹת שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) דִּין שְׁכִיר וְשׁוֹמֵר שְׁכָר; (ב) לִתֵּן שְׁכָר שְׁכִיר בְּיוֹמוֹ; (ג) שְׁלֹא יֵאָחֵז שְׁכִיר אַחֵר זְמַנּוֹ; (ד) שְׁיֵאָכֵל הַשְּׁכִיר מִן הַמַּחְבֵּר שְׁעוֹשֶׂה בוֹ; (ה) שְׁלֹא יֵאָכֵל הַשְּׁכִיר מִן הַמַּחְבֵּר שְׁלֹא בְּשַׁעַת גָּמַר מְלָאכָה; (ו) שְׁלֹא יוֹלִיךְ הַשְּׁכִיר בִּידּוֹ יֵתֵר עַל מֶה שְׁאָכֵל; (ז) שְׁלֹא יַחֲסֹם שׂוֹר בְּדִישׁוֹ, וְכֵן שְׁאָר בִּהְמָה. וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בַּפְּרָקִים אֵלּוּ.

הַלְבוֹת שְׁכִירוֹת פֶּרֶק א

א. אַרְבַּעַה שׁוֹמְרִים נֹאמְרוּ בַּתּוֹרָה, וְשָׁלוּשָׁה דִּינִין יֵשׁ לָהֶם; וְאֵלּוּ הֵן הָאַרְבַּעַה שׁוֹמְרִין שׁוֹמֵר חֲנָם, וְהַשְׂוֹאֵל, וְנוֹשֵׂא שָׂכָר, וְהַשׁוֹכֵר. וְאֵלּוּ הֵן שְׁלוֹשָׁה דִּינִין שְׁלָהֶן: שׁוֹמֵר חֲנָם שְׁנַגְנַב הַפְּקָדוֹן מִמֶּנּוּ, אוֹ אֲבָד, וְאִין צָרִיף לֹאמַר אִם נֶאֱנַס הַפְּקָדוֹן אֲנִס גָּדוֹל, כְּגוֹן שֶׁהִיתָה בְּהֵמָה וּמֵתָה אוֹ נִשְׁבַּת הָרִי זֶה נִשְׁבַּע שֶׁשָּׁמַר כְּדָרָף הַשׁוֹמְרִין, וּפְטוֹר: שֶׁנֶּאֱמַר "וְגִנַּב, מִבֵּית הָאִישׁ . . . וְנִקְרַב בְּעַל-הַבַּיִת אֶל-הָאֱלֹהִים" (שְׁמוֹת כב, טז).

ב. הַשְׂוֹאֵל מִשְׁלָם הַכֹּל בֵּין שְׂאֵבֵד דְּבַר הַשְׂאֹוֹל, אוֹ נִגְנַב, בֵּין שְׂאֵרְעוֹ אֲנִס גָּדוֹל מִזֶּה, כְּגוֹן שֶׁמֵּתָה הַבְּהֵמָה הַשְׂאֹוֹלָה אוֹ נִשְׁבְּרָה אוֹ נִשְׁבַּת: שְׂכָךְ כְּתוּב בַּשְׂוֹאֵל "וְנִשְׁבַּר אוֹ-מֵת; בְּעָלָיו אִין-עֲמוֹ, שְׁלָם יִשְׁלָם" (שְׁמוֹת כב, יג).

ג. נוֹשֵׂא שָׂכָר אוֹ הַשׁוֹכֵר, שְׁנִיָּהֶם דִּין אֶחָד יֵשׁ לָהֶן: אִם נִגְנַב אוֹ אֲבָד הַדְּבָר הַשְׂכּוֹר, אוֹ שֶׁנִּטַּל שָׂכָר עַל שְׁמִירָתוֹ הָרִי אֵלּוּ מִשְׁלָמִין. וְאִם אֵרְעוֹ אֲנִס גָּדוֹל מִזֶּה כְּגוֹן שֶׁהִיתָה בְּהֵמָה וּמֵתָה, אוֹ נִשְׁבְּרָה, אוֹ נִשְׁבַּת, אוֹ נִטְרָפָה הָרִי אֵלּוּ נִשְׁבַּעִין שֶׁנֶּאֱנַסָּה, וּפְטוֹרִין: שֶׁנֶּאֱמַר "וּמֵת אוֹ-נִשְׁבַּר אוֹ-נִשְׁבָּה, אִין רָאָה. שְׁבַעַת ה', תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם . . ." (שְׁמוֹת כב, טז), וְנֶאֱמַר "אִם-גִּנַּב יִגְנַב, מִעֲמוֹ יִשְׁלָם, לְבַעְלָיו. אִם-טָרַף יִטָּרֵף . . ." (שְׁמוֹת כב, יא-יב).

ד. נִמְצָאת אוֹמֵר, שׁוֹמֵר חֲנָם נִשְׁבַּע עַל הַכֹּל; וְהַשְׂוֹאֵל מִשְׁלָם אֶת הַכֹּל, חוּץ מִן הַמֵּתָה בְּשַׁעַת מְלָאכָה כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר. נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשׁוֹכֵר מִשְׁלָמִין אֶת הָאֲבָדָה וְאֶת הַגִּנְבָּה, וְנִשְׁבַּעִין עַל הָאֲנָסִין הַגְּדוֹלִים כְּגוֹן שְׁבוּרָה וְשְׁבוּיָה וּמֵתָה וְטָרָפָה, אוֹ שְׂאֵבֵד הַדְּבָר בְּסִפִּינָה שֶׁטְבַּעַה בָּיִם, אוֹ נִלְקַח בְּלִסְטִים מְזִין, וְכָל כִּיּוּצָא בְּאֵלּוּ מִשְׂאָר אֲנָסִין גְּדוֹלִים.

ה. הַמִּפְקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ בֵּין בְּחֲנָם בֵּין בְּשָׂכָר, אוֹ הַשְׂאִילוֹ, אוֹ הַשְׁכִּירוֹ אִם שָׂאֵל הַשׁוֹמֵר אֶת הַבְּעָלִים עִם הַדְּבָר שְׁלָהֶן, אוֹ שְׂכָרָן הָרִי הַשׁוֹמֵר פְּטוֹר מִכָּלּוֹם: אִפְלוּ פָשַׁע בַּדְּבָר שֶׁשָּׁמַר, וְאֲבָד מִחֲמַת הַפְּשִׁיעָה הָרִי זֶה פְטוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר "אִם-בְּעָלָיו עֲמוֹ, לֹא יִשְׁלָם: אִם-שְׂכִיר הוּא, בָּא בַּשְׂכָּרוֹ" (שְׁמוֹת כב, יד).

ו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁשְׂאֵל הַבְּעָלִים אוֹ שְׂכָרָן בַּעַת שֶׁנִּטַּל הַחֲפֶץ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין הַבְּעָלִים שֵׁם עֲמוֹ בַּעַת הַגִּנְבָּה וְהָאֲבָדָה, אוֹ בַּעַת שֶׁנֶּאֱנַס. אֲבָל אִם נִטַּל הַחֲפֶץ, וְנִעֲשָׂה עָלָיו שׁוֹמֵר תַּחֲלָה, וְאַחֵר שָׂבָא לְרִשְׁוֹתוֹ שָׂכָר הַבְּעָלִים, אוֹ שְׂאֵלָן אֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ הַבְּעָלִים עוֹמְדִין שֵׁם בַּעַת שֶׁנֶּאֱנַס הַדְּבָר הַשְּׁמוֹר, הָרִי זֶה מִשְׁלָם: שֶׁנֶּאֱמַר "בְּעָלָיו אִין-עֲמוֹ, שְׁלָם יִשְׁלָם" (שְׁמוֹת כב, יג). מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוֹ, הִיָּה עֲמוֹ בְּשַׁעַת הַשְׂאֵלָה אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ בַּעַת הַגִּנְבָּה וְהַמִּיתָה, פְטוֹר; לֹא הִיָּה עֲמוֹ בְּשַׁעַת הַשְׂאֵלָה אֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה עֲמוֹ בַּעַת הַמִּיתָה אוֹ הַשְׁבִּיָּה, חַיֵּב. וְהוּא הַדִּין לְשִׂאָר הַשׁוֹמְרִים, שֶׁכָּלָן בְּבַעְלִים פְטוֹרִין; אִפְלוּ פְשִׁיעָה בְּבַעְלִים, פְטוֹר.

ז. כָּל שׁוֹמֵר שֶׁפָּשַׁע בַּתַּחֲלָתוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱנַס בְּסוּפוֹ, חַיֵּב כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר. וְאִין הַשְׂוֹאֵל רִשְׂאִי לְהַשְׂאִיל; אִפְלוּ שְׂאֵל סֶפֶר תּוֹרָה, שְׂכָל קוּרָא בּוֹ עוֹשֶׂה מִצְוָה לֹא יִשְׂאִילָנוּ לְאַחֵר. וְכֵן אִין הַשׁוֹכֵר

רשאי להשכיר ; אפלו השכירו ספר תורה, לא ישכירנו לאחר : שהרי זה אומר לו, אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר.

ח. עבר השומר ומסר לשומר שני אם יש עדים ששמרה השומר השני בדרך השומרים, ונאנס פטור השומר הראשון, שהרי יש עדים שנאנס. ואם אין שם עדים חייב השומר הראשון לשלם לבעלים, מפני שמסר לשומר אחר ; ויעשה הוא דין, עם השומר השני. אפלו היה הראשון שומר חנם, ומסר לשומר שכר חייב : שהרי יש לבעל החפץ לומר לו, אתה נאמן אצלי להשבע, וזה אינו נאמן.

ט. לפיכך אם היה דרך הבעלים להפקיד תמיד דבר זה אצל השומר השני, הרי השומר הראשון פטור מלשלם שהרי הוא אומר לבעלים, זה הדבר שהפקדתם אצלי או השאלתם, אמש הייתם מפקידין אותו, אצל זה שהפקדתי אני אצלו : והוא, שלא ימעט שמירתו.

י. כיצד ימעט שמירתו : כגון שהיה מפקד אצלו בשכר, והפקידו אצל אותו השני בחנם, או שהיה שאול אצלו, והפקידו אצל אותו השני בשכר הואיל ומעט שמירתו, פושע הוא ומשלם, אף על פי ששאל או ששכר בבעלים, שהרי הוציא הדבר השמור מידו ליד שומר אחר. ואם הביא השומר השני ראיה שיפטור בה שומר ראשון, פדין שמירתו הרי זה פטור.

יא. כיצד : שומר שכר שנתן הבהמה השמורה אצלו לשומר חנם אם הביא השומר השני עדים שמתה הבהמה בדרךכה, הרי השומר הראשון פטור ; וכן כל פיוצא בזה.

יב. שומר שמסר לשומר אחר, והוסיף בשמירתו ההנהגה לבעלים. כיצד : השוכר פרה מחברו, והשאלה לאחר, ומתה בדרךכה ביד השואל הואיל והשואל חייב בכל, יחזרו דמי הפרה לבעלים, שאין זה השוכר עושה סחורה, בפרתו של חברו ; וכן כל פיוצא בזה.

יג. היה בידו פקדון, ושלחו ביד אחר לבעליו הואיל והשומר הראשון חייב באחריותו עד שיגיע ליד הבעלים אם בא לחזר ולהחזיר הפקדון מיד השומר השני, מחזיר. ואם החזק השומר הראשון בפרן אינו יכול להחזיר הפקדון מיד השומר השני, אף על פי שעדין הפקדון באחריותו שלראשון.

הלכות שכירות פרק ב

א. שלושה דינים האמורים בתורה בארבעה השומרים אינן אלא במטלטלין של ישראל ושל הדיוט : שנאמר "כסף או-כלים" (שמות כב, ו) "וכל-בהמה" (שמות כב, ט) יצאו קרקעות, ויצאו העבדים שהקשו לקרקעות, ויצאו השטרות שאין גופן ממון. ונאמר "כי-יתן איש אל-רעהו" (שמות כב, ו ; שמות כב, ט) יצאו ההקדשות, ונכסי גויים.

ב. מפאן אמרו חכמים, העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות שומר חנם שלהן אינו נשבע, ונושא שכר או שוכר אינו משלם ; ואם קנו מידו, חייב באחריותו. ותקנו חכמים

שְׁנֵשְׁבָעִין עַל הַהִקְדָּשׁוֹת שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין כַּעֵין שְׁלִתוֹרָה, כְּדִי
שְׁלֹא יִזְלְזְלוּ בַּהִקְדָּשׁוֹת.

ג. יֵרָאֶה לִי, שָׁאֵם פָּשַׁע הַשּׁוֹמֵר בַּעֲבָדִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן חֵיב
לְשֹׁלֵם, שְׂאִינוּ פָטוֹר בַּעֲבָדִים וְקִרְקָעוֹת וּשְׁטָרוֹת אֲלֹא מִדִּין
הַגִּנְבָּה וְהָאֲבָדָה וְהַמִּיתָה וְכִיּוֹצֵא בָהֶן: שָׁאֵם הָיָה שׁוֹמֵר חֲנָם
עַל הַמַּטְלָטְלִין וְנִגְנְבוּ אוֹ אֲבָדוּ, יִשְׁבַּע, וּבַעֲבָדִים וְקִרְקָעוֹת
וּשְׁטָרוֹת, פָּטוֹר מִשְׁבוּעָה; וְכֵן אִם הָיָה שׁוֹמֵר שְׂכָר שְׂמִשְׁלָם
גִּנְבָּה וְאֲבָדָה בַּמַּטְלָטְלִין, פָּטוֹר מִלְּשֹׁלֵם בָּאלוֹ. אֲבָל אִם פָּשַׁע
חֵיב לְשֹׁלֵם, שְׁכָל הַפּוֹשַׁע מִזִּיק הוּא, וְאֵין הַפֶּרֶשׁ בֵּין דִּין הַמִּזִּיק
קִרְקָע, לְדִין הַמִּזִּיק מַטְלָטְלִין. וְדִין אֲמַת הוּא זֶה לְמַבִּינִים, וְבוֹ
רְאוּי לְדוֹן.

ד. וְכֵן הוֹרוּ רַבּוֹתֵי, שֶׁהַמוֹסֵר כָּרְמוֹ לְשׁוֹמֵר, בֵּין בְּאַרִיסוֹת בֵּין
בְּשִׁמִּירַת חֲנָם, וְהַתְנָה עִמּוֹ שִׁיִּחַפֹּר אוֹ יִזְמַר אוֹ יֵאָבֵק מִשְׁלוֹ,
וּפָשַׁע וְלֹא עָשָׂה חֵיב, כָּמִי שֶׁהִפְסִיד בְּיָדָיו. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה,
שֶׁהִפְסִיד בְּיָדָיו, חֵיב עַל כָּל פְּנִים.

ה. הַמוֹסֵר לַחֲבֵרוֹ דִּבְרֵי הַמַּחֲכָר לְקִרְקָע לְשֹׁמֵר, אִפְלוּ הָיוּ עֲנָבִים
הַעוֹמְדוֹת לְהַבְצִיר הָרִי הֵן פְּקִירָקָע בְּדִין הַשּׁוֹמְרִין.

ו. הַפְּקִיד הַקָּדֵשׁ, וְאַחֵר כֶּךָ פָּדָהוּ וְהָרִי הוּא חֲלִין בַּעֲת שְׁנִטְלוּ
מִיַּד הַשּׁוֹמֵר, אוֹ שֶׁהִשְׁאִילוֹ חֲלִין, וְאַחֵר כֶּךָ הַקָּדֵשׁ וְהוּא בְּיַד
הַשּׁוֹאֵל, וְכֵן גּוֹי שֶׁהִפְקִיד, וְאַחֵר כֶּךָ נִתְּגִיר כָּל אֵלּוֹ אֵין בָּהֶן כָּל
דִּינֵי הַשּׁוֹמְרִין: עַד שֶׁתְּהִיָּה תַחֲלָתָן וְסוּפָן נִכְסֵי הַדִּיּוּט, וְנִכְסֵי
יִשְׂרָאֵל.

ז. אֶחָד הָאִישׁ וְאַחַד הָאִשָּׁה בְּדִין הַשּׁוֹמְרִין, בֵּין שֶׁהָיָה הַדִּבְרֵי
הַשְּׁמוֹר שְׁלֹאִשָּׁה, אוֹ שֶׁהָיָה בְּיַד הָאִשָּׁה. קָטָן שֶׁהִפְקִיד בְּיַד
גָּדוֹל אוֹ הִשְׁאִילוֹ, הָרִי זֶה הַגָּדוֹל נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִים
לְקָטָן. הוֹרוּ רַבּוֹתֵי שְׂאִין זֶה נִשְׁבַּע בְּטַעֲנַת הַקָּטָן, כְּדִי שֶׁנֶּאֱמַר
אֵין נִשְׁבָּעִין עַל טַעֲנַת קָטָן, שְׁכָל הַשּׁוֹמְרִין, שְׁבוּעָתָן שְׁבוּעַת
שְׂמָא הִיא.

ח. כְּדֶרֶךְ שֶׁתִּקְנֶה מִשִּׁיכָה בְּלִקְוֹחוֹת, כֶּךָ תִּקְנֶה מִשִּׁיכָה בַּשּׁוֹמְרִין.
הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ שְׁמַר לִי זֶה, וְאָמַר לוֹ הִנֵּחַ לִפְנֵי הָרִי זֶה שׁוֹמֵר
חֲנָם. אָמַר לוֹ הִנֵּחַ לִפְנֵיךָ, אוֹ הִנֵּחַ סֵתָם, אוֹ שְׂאֵמַר לוֹ הָרִי הַבֵּית
לִפְנֵיךָ אֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵר חֲנָם וְלֹא שׁוֹמֵר שְׂכָר, וְאֵינוֹ חֵיב שְׁבוּעָה
כָּלָל. אֲבָל מַחֲרִים עַל מִי שֶׁלָּקַח הַפְּקִדוֹן שְׁלוֹ, וְלֹא יַחֲזִירוֹ
לְבַעֲלָיו. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ט. אֶחָד הַמַּפְקִיד אוֹ הַמִּשְׁאִיל אוֹ הַמִּשְׁכִּיר אֶת חֲבֵרוֹ בַּעֲדִים,
אוֹ שְׁלֹא בַּעֲדִים דִּין אֶחָד יֵשׁ לָהֶן: כִּיּוֹן שֶׁהוּדָה זֶה מִפִּי עֲצֻמוֹ
שֶׁשְׂמַר לוֹ, אוֹ שֶׁשְׂאֵל מִמֶּנּוּ הָרִי זֶה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין,
שְׂאִין אוֹמְרִים מִגּוֹ לְפָטְרוֹ מִשְׁבוּעָה אֲלֹא לְפָטְרוֹ מִלְּשֹׁלֵם.

י. אִפְלוּ הָיָה הַדִּבְרֵי הַשְּׁאֹל, אוֹ הַמַּפְקִיד, אוֹ הַמִּשְׁכִּיר שׁוּוֹה
פְּרוּטָה הָרִי זֶה הַשּׁוֹמֵר נִשְׁבַּע עָלָיו. וְאֵין אֶחָד מִן הַשּׁוֹמְרִים
צָרִיךְ לְהוֹדִיָּה בְּמַקְצָת.

יא. מִתְּנָה שׁוֹמֵר חֲנָם לִהְיוֹת פָּטוֹר מִשְׁבוּעָה, וְהַשּׁוֹאֵל לִהְיוֹת
פָּטוֹר מִלְּשֹׁלֵם; וְכֵן מִתְּנָה בַּעַל הַפְּקִדוֹן עַל שׁוֹמֵר חֲנָם אוֹ נוֹשֵׂא
שְׂכָר וְשׁוֹכֵר לִהְיוֹת חֵיבִין בְּכָל כְּשׁוֹאֵל: שְׁכָל תְּנָאֵי שְׂבִמְמוֹן אוֹ
בְּשְׁבוּעוֹת שְׁלִמְמוֹן, קָיָם; וְאֵין צָרִיךְ קִנְיָן, וְלֹא עֲדִים.

יב. טַעֵן זֶה שֶׁהָיָה שֵׁם תְּנָאֵי, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר לֹא הָיָה שֵׁם תְּנָאֵי

נשבע השומר שבועת השומרון, ומגלגל בה שלא היה שם תנאי.

יג. טען שהפקיד אצלו, וזה אומר לא אמרתי אלא הנח לפניך, ולא נעשיתי לו שומר נשבע הסת שלא קבלו אלא בדרך זו; וכולל בשבועתו שלא שלח בו יד, ולא אבדו בידים, ולא בגרם שגרם לו שיהיה חייב לשלם.

יד. זה אומר השאלתיך או השכרתיך או הפקדתי אצלך, והלה אומר לא היו דברים מעולם, או שאמר כן היה אבל החזרתי לך ונסתלקה השמירה ולא נשארה בינינו תביעה הרי הנתבע נשבע הסת, ונפטר. במה דברים אמורים, בשלא היה שם שטר. אבל אם הפקיד אצלו או השכיר או השאיל בשטר, ואמר לו החזרתי לך הרי השומר נשבע בנקיטת חפץ: שמתוך שיכול לומר שומר חנם נגנב או אבד, והשואל מתה בשעת מלאכה נאמן לומר החזרתי; וכשם שאם טען שנאנס, נשבע מן התורה בנקיטת חפץ כך אם טען החזרתי, ישבע פעין שלתורה, הואיל ויש שם שטר ביד התובע.

טו. במה דברים אמורים, בשהיה השומר יכול לטען ולומר נאנסו, ולא נצריך אותו להביא ראיה על טענתו. אבל אם היה חייב להביא ראיה על טענתו, כמו שיתבאר אינו נאמן לומר החזרתי, אלא ישבע בעל השטר בנקיטת חפץ שלא החזיר לו, וישלם.

טז. אין לך מי שנשבע מתוך שיכול לומר כך וכך וישבע בנקיטת חפץ, אלא זה השומר בלבד שיש עליו שטר. אבל שאר כל הנשבעין בדין מתוך שיכול לומר, אינן נשבעין אלא הסת.

הלכות שכירות פרק ג

א. שומר שטען שנאנס אנס גדול, כגון שבורה ומתה אם נאנס במקום שהעדים מצויין שם מצריכין אותו להביא ראיה על טענתו שנאנס, ויפטר אף משבועה. ואם לא הביא ראיה ישלם, שנאמר "אין ראיה. שבעת ה', תהיה בין שניהם" (שמות כב, ט-י): הא במקום שאפשר להביא ראיה, אין שם שבועה; אלא או יביא ראיה, או ישלם.

ב. אבל אם טען שנאנס במקום שאין העדים מצויין שם אין מצריכין אותו להביא ראיה, אלא ישבע שנאנס ויפטר. ואם הביא עדים שלא פשע, נפטר אף מן השבועה.

ג. מעשה באחד שהעביר חבית שליין בשכר, ושברה בשוק שלמחוזה. ובאו לפני חכמים ואמרו, שוק זה שטענת שנשברה בו החבית בני אדם מצויין שם: או תביא ראיה שלא פשעת אלא נתקלת ונפלת, או תשלם דמיה. וכן כל כיוצא בזה.

ד. המעביר חבית ממקום למקום בשכר, ונשברה דין תורה הוא שישלם: שאין זה אנס גדול, והרי השבירה כגנבה ואבדה שהוא חייב בהן. אבל תקנו חכמים, שיהיה חייב שבועה שלא פשע בה שאם אתה אומר ישלם, אין לך אדם שיעביר חבית לחברו; לפיכך עשו שבירת החבית, כמיתת הבהמה ושבירתה.

ה. ועוד תקנו בדבר זה, שאם נשאו אותה שנים במוט, ונשברה משלמין חצי דמיה: הואיל ומשאווי זה גדול לגבי אחד וקל לגבי שנים, הרי הוא כאנס ואינו אנס, ומשלמין מחצה, אם יש עדים שלא פשעו בה.

ו. נשברה במקום שאין העדים מצויין נשבעין שלא שברוה בפשיעה, ומשלמין חצי דמיה: שהרי לא היה לכל אחד להעביר, אלא משאווי שיכול להעבירו בפני עצמו.

ז. מכאן אתה למד שהאחד שהעביר חבית גדולה, שאין דרך כל הסבלים להעבירה שהוא פושע; ואם נשברה מידו, משלם הכל.

ח. הסבל ששבר חבית שליין לחנוני, ונתחייב לשלם, והרי היא שווה ביום השוק ארבעה, ובשאר הימים שלושה אם החזירו ביום השוק, חייבין להחזיר חבית שליין או ישלמו לו ארבעה: והוא שלא היה לו יין, למפר ביום השוק; אבל אם היה לו יין, מחזירין לו שלושה. החזירו לו בשאר הימים, מחזירין לו שלושה. ומנפין לו בכל זמן, טרח שהיה טורח במכירתה, ופגם הנקב שהיה נוקב החבית; וכן כל כיוצא בזה.

ט. רועה שבאו זאבים, וטרפו ממנו אם היה זאב אחד אין זה אנס, אפלו בשעת משלחת זאבים. ואם היו שני זאבים, הרי זה אנס. שני כלבים אינן אנס, אפלו באו משתי רוחות; היו יתר על שנים, הרי זה אנס. לסטים אחד מזין, הרי הוא אנס. ואפלו היה הרועה מזין, ובא לו לסטים אחד מזין הרי זה אנס, שאין הרועה מוסר נפשו כלסטים.

י. הארי והדב והנמר והברדלס והנחש, הרי אלו אנסין. אימתי, בזמן שבאו מאליהן; אבל אם הוליכם למקום גדודי חיות ולסטים אין אלו אנסין, וחייב לשלם.

יא. רועה שמצא גנב, והתחיל להתגרות בו ולהראותו שאינו חושש ממנו, ואמר לו, הרי אנו במקום פלוני ופך ופך רועים אנחנו ופך ופך כלי מלחמה יש לנו, ובא אותו הלסטים ונצחו ולקח מהן הרי הרועה חייב: שאחד המוליך את הבהמה למקום גדודי חיות ולסטים, או המביא את הלסטים בהתגרותו למקום הבהמה.

יב. רועה שהיה לו להציל הטרפה או השבויה ברועים אחרים ובמקלות, ולא קרא רועים אחרים ולא הביא מקלות להציל הרי זה חייב, אחד שומר חנם ואחד שומר שכר: אלא ששומר חנם קורא רועים, ומביא מקלות בחנם; ואם לא מצא, פטור. אבל שומר שכר חייב לשכר הרועים והמקלות, עד כדי דמי הבהמה כדי להציל; וחוזר ולוקח שכרן מבעל הבית. ואם לא עשה כן, והיה לו לשכר ולא שכר הרי זה פושע וחייב.

יג. רועה שטען שהצילתי על ידי רועים בשכר נשבע, ונוטל מה שטען: שאינו יכול לטען, אלא עד כדי דמיהן; ויכול היה לומר נטרפה, וישבע בנקיטת חפץ, כדין כל הנשבעין ונוטלין.

יד. רועה שהניח עדרו, ובא לעיר, בין בעת שדרך הרועים להפגס, ובין בעת שאין דרך הרועים להפגס, ובאו זאבים וטרפו, ארי ודרס אין אומרים, אלו היה שם היה מציל; אלא

אומדין אותו : אם יכול להציל, אפלו על ידי רועים ומקלות
חַיֵּב; ואם לאו, פֶּטוּר; ואם אין הדבר ידוע, חַיֵּב לְשַׁלֵּם.

טו. מִתָּה הִבְהֵמָה כְּדִרְכָּה הָרִי זֶה אָנֹס, וְהָרוּעָה פֶּטוּר. סִגְפָּה,
וּמִתָּה אֵינוּ אָנֹס. תִּקְפְּתוּ וְעָלְתָה לְרֹאשֵׁי צוּקִין, וּתִקְפְּתוּ וְנִפְלָה
הָרִי זֶה אָנֹס. הָעֵלָה לְרֹאשֵׁי צוּקִין, אוֹ שְׁעָלְתָה מֵאֲלֶיהָ, וְהוּא
יָכוֹל לְמַנְעָה, וְלֹא מְנַעָה אֵף עַל פִּי שְׁתִּקְפְּתוּ, וְנִפְלָה וּמִתָּה אוֹ
נִשְׁבְּרָה חַיֵּב: שְׁכָל שְׁתַּחֲלָתוֹ בַּפְּשִׁיעָה, וְסוּפוֹ בְּאָנֹס חַיֵּב.

טז. וְכֵן רוּעָה שֶׁהַעֲבִיר הִבְהֵמוֹת עַל הַגָּשֶׁר, וְדַחְפָּה אַחַת מֵהֶן
לַחֲבֵרְתָּהּ, וְנִפְלָה לְשִׁבְלַת הַנָּהָר הָרִי זֶה חַיֵּב, שֶׁהָיָה לוֹ לְהַעֲבִירָן
אַחַת אַחַת: שְׁאִין הַשּׁוֹמֵר נוֹטֵל שָׂכָר, אֲלֹא לְשֹׁמֵר שְׁמִירָה
מְעָלָה; וְהוֹאִיל וּפָשַׁע בַּתַּחֲלָה, וְהַעֲבִירָן כְּאַחַת, אֵף עַל פִּי
שְׁנֵאָנֹס בְּסוּף בַּעֲת הַנִּפְיִלָה, הָרִי הוּא חַיֵּב.

יז. פָּשַׁע בָּהּ, וַיִּצְאָתָה לְאָגֹם וּמִתָּה שֵׁם כְּדִרְכָּה פֶּטוּר, שְׁאִין
יִצְיָאָתָה גְרָמָה לָהּ שְׁתִּבּוּא לִידֵי אָנֹס זֶה: הוֹאִיל וּכְדִרְכָּה מִתָּה,
מָה לִּי בְּבֵית שׁוֹמֵר, מָה לִּי בְּאָגֹם. אָבֹל אִם גִּנְבָה גִּנֵּב מִהָאָגֹם,
וּמִתָּה כְּדִרְכָּה בְּבֵית הַגִּנֵּב הָרִי הַשּׁוֹמֵר חַיֵּב, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
שׁוֹמֵר חֲנָם: שְׁאִפְלוֹ לֹא מִתָּה, הָרִי הוּא אֲבָדָה בְּיַד הַגִּנֵּב,
וַיִּצְיָאָתָה גְרָמָה לָהּ לְהַגִּנֵּב. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.